

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»**

РУДНИЦЬКА-ЮРІЙЧУК ІРИНА РОМАНІВНА

УДК 373.21 (73) + 373.21 (71)

**РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ Й ВИХОВАННЯ
В США ТА КАНАДІ**

13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Львів – 2020

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор
РОМАНЮК Світлана Захарівна,
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича,
завідувач кафедри педагогіки та
методики початкової освіти.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
РУСНАК Іван Степанович,
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія,
завідувач кафедри іноземних мов;

доктор педагогічних наук, доцент
БОНДАР Тамара Іванівна,
Мукачівський державний університет,
завідувач кафедри педагогіки дошкільної та
початкової освіти.

Захист відбудеться 22 вересня 2020 р. о 12.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 35.052.24 у Національному університеті «Львівська політехніка» за адресою: 79013, м. Львів, вул. С. Бандери, 12, 2-й поверх, ауд. 226.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного університету «Львівська політехніка» за адресою: 79013, м. Львів, вул. Професорська, 1 та на сайті <http://www.lp.edu.ua/research/dissertations-directory>.

Автореферат розісланий «20» серпня 2020 р.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

О.С. Білик

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. На сучасному етапі розвитку України, в умовах докорінних соціально-економічних трансформацій та глобалізації міжнародного освітнього простору, кардинальних змін зазнає й вітчизняна система освіти. Головне її завдання, відповідно до нагальних викликів сьогодення, забезпечити сприятливі умови для формування конкурентоспроможної особистості, здатної адекватно реагувати на неоднозначні суспільні виклики. Основи її становлення закладаються в системі дошкільної освіти, діяльність якої повинна відповідати вимогам держави й суспільства, соціально-культурним потребам сім'ї щодо виховання дітей дошкільного віку, створювати комфортне середовище для їхнього гармонійного всебічного розвитку, вироблення життєво важливих компетентностей.

Перспективні напрями розвитку і шляхи вдосконалення дошкільної освіти в Україні визначено в законах України «Про освіту» (2017) та «Про дошкільну освіту» (2001), Державній національній програмі «Освіта (Україна ХХІ століття)» (1996), Національній доктрині розвитку освіти України у ХХІ столітті (2002), Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (2012), Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді (2015), «Базовому компоненті дошкільної освіти» (2012) та інших законодавчих і нормативно-правових документах. Вирішення окреслених у них завдань можливе за умови ґрунтовного вивчення і творчого використання ідей і досвіду, накопиченого закладами дошкільної освіти України в різні історичні періоди, а також за її межами, зокрема у США та Канаді, де проживає понад 30% закордонних українців і, найголовніше, діють найдавніші і найпотужніші українські діаспори з розгалуженою системою національної освіти й виховання підростаючих поколінь. Необхідно враховувати й те, що зарубіжні українці сьогодні є важливим інтелектуальним, демографічним, етносоціокультурним та інформаційним ресурсом нашої держави й ефективним чинником творення її позитивного іміджу у світовому часопросторі.

Проблеми становлення і розвитку дошкільної освіти й виховання в Україні висвітлено в дослідженнях Л. Артемової, О. Бондар, Н. Дічек, Н. Лисенко, Л. Пісоцької, Т. Поніманської та ін. У працях сучасних учених, зокрема, схарактеризовано умови формування теорії та практики суспільного дошкільного виховання в Україні кінця ХІХ – початку ХХ ст. (С. Попиченко); виокремлено етапи становлення дошкільного виховання в Східній Галичині 1869–1939 рр. (З. Нагачевська), в Закарпатті часів австро-угорської державності (Г. Реґо), суспільного дошкільного виховання на Волині в другій половині ХІХ – першій половині ХХ ст. (А. Бубін); розкрито еволюцію дошкільної педагогічної освіти в Україні у 1905–1941 рр. (І. Улюкаєва); проаналізовано організаційно-педагогічні умови освітньої діяльності дошкільних навчальних закладів нового типу кінця ХХ – початку ХХІ ст. (О. Березіна).

Проте історію і життєдіяльність українських діаспор у США та Канаді, діяльність створених ними у чужомовному середовищі впродовж ХХ – початку ХХІ ст. численних освітніх, культурних, наукових, релігійних установ, закладів і

товариств, дитячих і молодіжних організацій з чітко окресленою національно-патріотичною ознакою представники різних галузей вітчизняної науки почали активно досліджувати лише в умовах незалежної України. Найбільш вагомими здобутками серед них є праці Г. Бигар, Л. Біленкової, А. Богданюк, М. Василик, В. Деренко, О. Джус, В. Євтуха, Ф. Заставного, Ю. Заячук, А. Зубика, І. Кізін, О. Ковальчук, Б. Лановика, В. Макара, Н. Мерфі, А. Марушкевич, Т. Михайленко, Ю. Недежка, О. Нич, О. Палійчук, І. Піц, С. Романюк, І. Руснака, І. Стражнікової, В. Трощинського, А. Шевченка та ін. Однак поза увагою вчених залишилася діяльність українських дошкільних навчальних закладів у США та Канаді. Лише окремі її аспекти висвітлені в дослідженнях А. Онкович, С. Романюк, І. Руснака, М. Чепіль.

Теоретико-методичні засади української дошкільної освіти і виховання у США та Канаді складають ідеї, положення і рекомендації, викладені в працях В. Андрушків, І. Головінського, А. Горохович, М. Грабка, О. Грабовенської, М. Долішної, Е. Жарського, І. Лещинин, О. Климишин, Ф. Кульчинського, М. Ломацького, В. Мацьківа, Б. Мончак, І. Назарка, М. Пастернакової, І. Пеленської, І. Петрів, Н. Пилипишин-Літепло, Н. Пікас, А. Смеречинської, С. Ципівник, Р. Чумака, Я. Чумака та інших педагогів, учених, виховників, громадських діячів українських діаспор у цих країнах.

У той же час вивчення наукових джерел, цілісний історико-педагогічний аналіз процесу становлення й розвитку української дошкільної освіти й виховання у США та Канаді дав можливість виявити низку суперечностей між: об'єктивною потребою наукового аналізу й осмислення прогресивних ідей і досвіду українців США та Канади в галузі дошкільної освіти й виховання підростаючих поколінь та недостатньою увагою вчених до їх вивчення; зростаючими запитами сучасного суспільства і батьків до вдосконалення діяльності закладів дошкільної освіти в складних реаліях сьогодення України та епізодичним використанням у цьому процесі позитивних напрацювань педагогів українського зарубіжжя; нагальними потребами формування гармонійно розвиненої особистості українця в діаспорі, справжнього громадянина країни проживання й патріота України та невідповідністю його науково-методичного і дидактичного супроводу.

Таким чином, актуальність проблеми для сучасної педагогічної теорії і практики, стан її дослідження в науковій літературі, наявні суперечності та практичне значення зумовили вибір теми дисертації **«Розвиток української дошкільної освіти й виховання в США та Канаді»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота є складовою дослідницької проблеми кафедри педагогіки та методики початкової освіти Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича «Розвиток освіти і виховання в Україні й українському зарубіжжі» (державний реєстраційний номер 0105U004499).

Тему дослідження затверджено вченою радою Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (протокол № 4 від 31 травня 2007 р.) та

узгоджено в Раді з координації наукових досліджень в галузі педагогіки та психології в Україні (протокол № 1 від 29.01.2008 р.).

Мета дослідження полягає у цілісному педагогічному аналізі процесу формування і функціонування системи української дошкільної освіти й виховання у США та Канаді, виявленні її педагогічних ідей і досвіду для дисемінації в освітньому просторі України.

Відповідно до мети визначено такі **завдання дослідження**:

- 1) виокремити та проаналізувати умови розвитку системи українських дошкільних навчальних закладів у США та Канаді;
- 2) охарактеризувати організаційно-педагогічні засади освітньо-виховної діяльності дошкільних навчальних закладів в українській діаспорі США та Канади;
- 3) здійснити аналіз основних напрямів, форм, методів і засобів освіти й виховання дітей в українських дошкільних навчальних закладах США та Канади;
- 4) виявити можливості творчого використання прогресивного досвіду освіти й виховання дітей в українських дошкільних навчальних закладах США та Канади в освітньому просторі України.

Об'єкт дослідження – дошкільна освіта й виховання в українській діаспорі США та Канади.

Предмет дослідження – розвиток теорії і практики дошкільної освіти й виховання українців у США та Канаді.

Для досягнення визначеної мети та виконання поставлених завдань використано комплекс взаємодоповнювальних **методів дослідження**: *теоретичні*: аналіз, синтез, систематизація та узагальнення матеріалів, документів, освітніх програм, наукової літератури – для з'ясування умов формування системи українських дошкільних навчальних закладів та особливостей розвитку теорії і практики дошкільної освіти й виховання українців США та Канади; теоретичне осмислення й узагальнення діяльності українських дошкільних установ у цих державах – для виявлення прогресивних педагогічних ідей і досвіду, які доцільно творчо використати в сучасній системі освіти України; інтерпретація, зіставлення й узагальнення здобутих даних – для висвітлення еволюції змісту, форм, методів і засобів освіти й виховання дітей дошкільного віку в українській діаспорі США та Канади і формулювання висновків та рекомендацій; *емпіричні*: педагогічне спостереження, бесіди з педагогами українського дошкілля США та Канади, аналіз документації дошкільних навчальних закладів у діаспорі – для вивчення особливостей освітньо-виховної діяльності традиційних та інноваційних українських дошкільних установ у цих державах.

Джерельна база дослідження. У процесі науково-педагогічного пошуку використано історико-педагогічну, довідково-бібліографічну літературу, монографії, підручники, навчальні посібники з фондів Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського (м. Київ), Львівської національної наукової бібліотеки імені Василя Стефаника НАН України (м. Львів), Наукової бібліотеки імені О. Ольжича (м. Київ), Львівської обласної універсальної наукової

бібліотеки (м. Львів), Бібліотеки української діаспори (м. Львів), Наукової бібліотеки Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (м. Чернівці), Чернівецької обласної наукової бібліотеки імені М.Г. Івасюка (м. Чернівці); матеріали Наукового товариства імені Т. Шевченка (НТШ) (м. Львів), публікації з теми дослідження українсько-канадської та українсько-американської педагогічної і загальнополітичної преси, часописів західної української діаспори другої половини ХХ ст., зокрема таких, як «Учительське слово», «Рідна Школа», «Українська школа», «Життя і Школа», «Український учитель в Канаді», «Рідношкільник», «Відгукніться», «Українка у світі», «Тема», «Промінь», «Наше життя», «Жіночий Світ», «Український голос», «Свобода» та ін.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що *вперше* проведено цілісний аналіз та узагальнення педагогічних засад і практичного досвіду розвитку української дошкільної освіти й виховання у США та Канаді, виокремлено й охарактеризовано умови зародження і діяльності дошкільних навчальних закладів українців у цих країнах (соціальні, політичні, культурні, педагогічні); визначено типи дошкільних навчальних закладів в українській діаспорі США та Канади (світлички, садочки, класи передшкілля, півоселі, літні оселі, сходини, щонедільні зустрічі, забавні гуртки, центри розвитку дитини, культурно-освітні / освітньо-культурні центри, ігрові групи, двомовні програми); здійснено авторську періодизацію еволюції досліджуваного феномена (перший період (30-і – 40-і рр. ХХ ст.) – стихійний розвиток українського дошкільного виховання, другий період (50-і – початок 60-х рр. ХХ ст.) – становлення системи українських дошкільних навчальних закладів у США та Канаді, третій період (друга половина 60-х – 80-і рр. ХХ ст.) – інституційне оформлення і розбудова діяльності системи дошкільної освіти й виховання підростаючих поколінь українців у США та Канаді, четвертий період (90-і рр. ХХ ст. – початок ХХІ ст.) – модернізація функціонування українських дошкільних навчальних закладів США та Канади з урахуванням інноваційних досягнень педагогічної науки і практики); виявлено специфіку фахової підготовки педагогів українського дошкілля у США та Канаді й особливості підвищення їхнього професійного рівня; обґрунтовано основні напрями (національне, релігійне, моральне) виховання дітей дошкільного віку, форми (обов'язкові навчальні заняття з використанням групової, парної та індивідуальної роботи педагога і вихованців), методи (навчально-виховні (словесні), практично-діяльнісні, наочні, стимулювання та контролю) і засоби (прості та складні) освітньо-виховної діяльності українських дошкільних навчальних закладів у США та Канаді.

Уточнено сутність поняття «український дошкільний навчальний заклад у діаспорі».

Подальшого розвитку набуло висвітлення проблем освітньо-виховної діяльності дошкільних навчальних закладів у західній українській діаспорі та її структурних компонентів, змісту поняття «дошкільна освіта і виховання в українській діаспорі США та Канаді».

У науковий обіг введено маловідомі в Україні праці педагогів західної української діаспори другої половини ХХ ст. з проблем освіти і виховання дітей дошкільного віку в полікультурному середовищі та організаційно-педагогічних засад діяльності українських дошкільних навчальних закладів у США та Канаді.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що сформульовані в дисертаційному дослідженні положення та висновки використано в підготовці фахівців зі спеціальності 012 «Дошкільна освіта» при викладанні курсів «Педагогіка», «Педагогіка дошкільна», «Історія дошкільної педагогіки», «Педагогіка дошкільної освіти», «Актуальні проблеми теорії виховання», «Історія педагогічної думки» в закладах вищої освіти України.

Основні положення та висновки дисертації склали основу авторського спецкурсу «Теорія та методика ознайомлення дітей з українознавством» для майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти України у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича.

Опубліковані в фахових наукових виданнях і матеріалах науково-практичних конференцій різного рівня матеріали дисертаційного дослідження можна використовувати під час написання студентами доповідей, рефератів, курсових і дипломних робіт, в освітньому процесі закладів вищої освіти, закладів дошкільної освіти та закладів післядипломної педагогічної освіти, для подальшого порівняльного вивчення розвитку дошкільної освіти й виховання в Україні та в країнах проживання української діаспори.

Результати дослідження впроваджено в освітній процес Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (акт про впровадження № 27 / 17-733 від 18.03.2020), Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії (довідка про впровадження № 177 від 14.05.2020), Львівського національного університету імені Івана Франка (довідка про впровадження № 1363-Н від 01.06.2020), Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (довідка про впровадження № 489-33 / 03 від 02.06.2020).

Апробація результатів дослідження. Теоретичні, методологічні та методичні аспекти дисертаційного дослідження апробовані шляхом їх оприлюднення в наукових статтях, доповідях і виступах на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, симпозіумах, читаннях: «Трансформація особистості в умовах соціально-політичних та економічних змін» (Чернівці, 2007); «Діаспора як чинник утвердження держави Україна у міжнародній спільноті» (Львів, 2008); «Інтеграція системи неперервної освіти України в Європейський освітній простір: стан, проблеми перспективи» (Чернівці, 2009); «Актуальні проблеми підготовки педагогічних кадрів до роботи з дітьми та молоддю в полікультурному середовищі європейських країн» (Чернівці, 2010); «Діаспора як чинник утвердження держави Україна у міжнародній спільноті: сучасний вимір, проекція в майбутнє» (Львів, 2010); «Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти» (Берегово, 2011); «Розвиток особистості та професіоналізму фахівців в системі неперервної освіти у контексті викликів ХХІ-го століття» (Чернівці, 2011); «Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія,

теорія, досвід, проблеми» (Вінниця, 2012); «Історико-педагогічні дослідження в Україні: стан, проблеми, перспективи» (Хмельницький, 2012); «Етнопедагогіка: діалог культур» (Хмельницький, 2012); «Народні звичаї, традиції й обряди у просторі сучасної полікультурної освіти дітей та молоді», (Івано-Франківськ-Львів, 2013); «Cercetare și Practică în Științele Educației, Didactic and Pedagogical» (Сучава, Румунія, 2013); «Педагогіка мистецтва і мистецтво педагогічної дії» (Київ, 2013); «Сучасні тенденції та фактори розвитку педагогічних та психологічних наук» (Київ, 2014); «Сучасна педагогіка: теорія, методика, практика» (Київ, 2014); «Актуальні питання сучасної педагогіки та психології: наукові дискусії» (Львів, 2014); «Стан та перспективи розвитку педагогічних та психологічних наук» (Київ, 2014); «Педагогіка в Україні та за кордоном» (Харків, 2014); «Педагогіка: традиції та інновації» (Харків, 2015); «Актуальні проблеми та перспективи підготовки фахівців дошкільної освіти в умовах інтеграції України в освітній Європейський простір» (Чернівці – Сучава, 2015); «Актуальні проблеми та перспективи розвитку дошкільної освіти і професійної підготовки педагогічних кадрів у контексті євроінтеграційних процесів» (Чернівці, 2016); «Підготовка майбутнього педагога до професійної діяльності в умовах трансформації суспільного устрою та інтегрування України в європейський освітній простір» (Івано-Франківськ, 2016); «Якісна освіта в Україні: тенденції, проблеми, перспективи» (Чернівці, 2017); «Актуальні проблеми початкової освіти та інклюзивного навчання» (Львів, 2018); «Технології професійної підготовки фахівців у сучасному освітньому просторі» (Чернівці, 2019); «Актуальні проблеми підготовки фахівців дошкільної освіти: проблеми, досвід, інновації» (Глухів, 2019).

Основні результати і положення дослідження обговорювалися на засіданнях кафедри теорії та методики початкової освіти і кафедри педагогіки та психології дошкільної освіти Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (2007-2020).

Публікації. Основні положення дисертації висвітлено у 35 авторських одноосібних наукових публікаціях, із яких: 13 статей у наукових фахових виданнях України, 2 статті у виданнях, що включені до міжнародних наукометричних баз даних, 3 статті в інших виданнях України, 17 – апробаційного характеру.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (189 найменувань, з них 4 іноземною мовою), 21-го додатку. Загальний обсяг дисертації складає 311 сторінок, із них 213 сторінок основного тексту, який містить 2 таблиці та 2 рисунки на 2 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації, вказано на її зв'язок із науковими програмами, планами, темами; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, методи, джерельну базу дослідження; розкрито наукову новизну і практичне значення одержаних результатів; наведено відомості про

впровадження, апробацію та опублікування результатів дисертації; зазначено її структуру й обсяг.

У першому розділі – **«Становлення системи українських дошкільних навчальних закладів у США та Канаді»** – виокремлено й обґрунтовано умови зародження і розвитку системи дошкільних навчальних закладів українців у США та Канаді; схарактеризовано процес інституалізації системи української дошкільної освіти й виховання у цих країнах; проаналізовано організаційно-педагогічне забезпечення діяльності українських дошкільних навчальних закладів у США та Канаді.

На основі аналізу джерельної бази встановлено, що найголовнішою умовою зародження і розвитку української дошкільної освіти й виховання у США та Канаді стала масова еміграція українців до цих держав, яка розпочалася наприкінці XIX ст. і триває до нині. Вона проходила чотирма хвилями в складних суспільно-історичних обставинах, особливо в першій половині минулого століття.

Виявлено, що формування українських дошкільних навчальних закладів у США та Канаді було зумовлене такими об'єктивними соціальними, політичними, культурними та педагогічними умовами, як: необхідність участі жінок у промисловому і сільськогосподарському виробництві задля матеріального забезпечення сім'ї; складні природні та побутові умови життя, що утруднювали виховання дітей, особливо в сільській місцевості Канади; налагодження національного культурно-просвітницького та громадського життя емігрантів з українських земель як провідного чинника збереження їхньої етнокультурної самобутності в поліетнічному соціумі, активними учасниками якого були жінки; створення системи рідномовної освіти й виховання підростаючих поколінь в українських діаспорах США та Канади; діяльність етнічних громадських, насамперед жіночих, організацій у розбудові українського дошкільця; висвітлення функціонування українських дошкільних навчальних закладів в етнічній пресі; зростання кількості «мішаних шлюбів» та асиміляція народжених у США та Канаді українців.

Дошкільну освіту й виховання в українській діаспорі США та Канади розглядаємо як цілісний цілеспрямований процес, що забезпечує різнобічний розвиток дитини дошкільного віку відповідно до її природних задатків, з урахуванням нахилів, здібностей, індивідуальних психічних, фізичних та розумових особливостей, формування почуття етнічної приналежності засобами української мови, культури, мистецтва, народної педагогіки, готовності до навчання в системі українського шкільництва та участі в життєдіяльності етнічної спільноти, закладає основи виховання справжніх / зразкових громадян країн проживання і водночас свідомих патріотів України.

З'ясовано, що у США та Канаді на початку 50-х рр. XX ст. була сформована система української дошкільної освіти й виховання, до якої входили світлички й садочки, призначені для дітей 3-5 років життя, та передшкілля – підготовчий клас для 5-6-річних дітей, літні півоселі та оселі, щонедільні зустрічі і сходи, а з 90-х рр. XX ст. до неї увійшли забавні гуртки, культурно-освітні / освітньо-

культурні центри, ігрові групи, центри розвитку дитини, діяльність яких ґрунтувалась на ідеях Вальдорфської педагогіки, С. Русової, М. Монтесорі та ін.

У своєму розвитку система української дошкільної освіти й виховання у США та Канаді пройшла чотири періоди: перший період (30-і – 40-і рр. ХХ ст.) – стихійний розвиток українського дошкільного виховання, другий період (50-і – початок 60-х рр. ХХ ст.) – становлення системи українських дошкільних навчальних закладів у США та Канаді, третій період (друга половина 60-х – 80-і рр. ХХ ст.) – інституційне оформлення і розбудова діяльності системи дошкільної освіти й виховання підростаючих поколінь українців у США та Канаді, четвертий період (90-і рр. ХХ ст. – початок ХХІ ст.) – модернізація функціонування українських дошкільних навчальних закладів США та Канади з урахуванням інноваційних досягнень педагогічної науки і практики.

Дошкільний навчальний заклад в українській діаспорі розглядаємо як приватну освітньо-виховну установу, засновану світською чи релігійною громадою або окремою особою з урахуванням офіційних вимог, яка створює сприятливі умови для здобуття дитиною української етнічної належності українознавчої освіти, завдяки оволодінню українською мовою, забезпечує її різнобічний гармонійний розвиток та національне виховання, формує мотивацію до продовження освіти в системі рідномовного шкільництва, організовує співпрацю з батьками дітей у цьому процесі.

З метою організаційно-педагогічного забезпечення діяльності українських дошкільних навчальних закладів у США та Канаді його організатори заснували Світову Раду Дошкілля як координаційний центральний орган українських дошкільних установ у діаспорі. Її зусиллями організовано фахову підготовку педагогів дошкільних навчальних закладів та підвищення їхньої професійної майстерності, проведено Дні Українського Дошкілля, налагоджено видання навчально-методичної літератури і дидактичних матеріалів, публікацію навчально-методичних матеріалів на сторінках української педагогічної преси.

У другому розділі – **«Особливості функціонування системи дошкільної освіти й виховання українців у США та Канаді»** – розкрито зміст, форми, методи і засоби навчання й виховання дітей в українських дошкільних навчальних закладах США та Канади; охарактеризовано основні напрями виховної діяльності в українських дошкільних навчальних закладах цих держав; проаналізовано навчально-методичне забезпечення дошкільної освіти й виховання українців у США та Канаді; обґрунтовано можливості використання прогресивних ідей і досвіду українського дошкілля в освітньому просторі України.

Аналіз програм навчання й виховання дітей в українських дошкільних навчальних закладах США та Канади засвідчив, що зміст їхньої діяльності передбачає забезпечення гармонійного всебічного розвитку дитини, її підготовку до школи та, найголовніше, вивчення української мови і за її допомогою засвоєння в інтегрованому вигляді знань з літератури, культури, мистецтва, історії, географії, природознавства України, математики, образотворчого мистецтва, музики, фізкультури тощо.

З'ясовано, що основною формою опанування змісту українознавчих дисциплін є обов'язкові заняття. Навчання української мови відбувається в практичній формі і забезпечує вироблення комунікативних компетентностей та служить засобом спілкування і вивчення всіх інших предметів.

Обґрунтовано, що для реалізації змісту освіти й виховання в українських дошкільних навчальних закладах використовуються групові, парні та індивідуальні форми пізнавальної діяльності дітей, навчально-виховні (словесні), практично-діяльнісні, наочні методи, методи стимулювання й контролю, прості та складні дидактичні засоби.

Вивчення діяльності українських дошкільних навчальних закладів США та Канади показало, що головними напрямками в їхньому освітньому процесі є національне, релігійне та моральне виховання, які забезпечують формування гармонійно розвиненої особистості українця в діаспорі і закладають основи його національної свідомості через вивчення української мови та культурних надбань української нації.

Важливим чинником у діяльності українських закладів дошкільної освіти в США та Канаді є використання ефективного навчально-методичного забезпечення, розроблення якого розпочалося в 50-х рр. ХХ ст. До найбільш уживаних його видів належать підручники і навчальні посібники, наукові статті, методичні розробки з українознавчих дисциплін, збірники різних жанрів українського фольклору і творів дитячої художньої літератури, публікації дитячих журналів «Веселка», «Соняшник» та педагогічної преси.

Встановлено, що імплементація педагогічних ідей і практичного досвіду діяльності українських дошкільних навчальних закладів у США та Канаді в систему освіти України доцільна на трьох рівнях: під час підготовки майбутніх працівників закладів дошкільної освіти, в системі післядипломної педагогічної освіти та в освітньому процесі закладів дошкільної освіти.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі запропоновано вирішення наукового завдання щодо виконання цілісного педагогічного аналізу процесу формування і функціонування системи української дошкільної освіти й виховання у США та Канаді, виявлення її педагогічних ідей і досвіду для дисемінації в освітньому просторі України. Проведене дослідження дало підстави зробити такі висновки.

1. За допомогою методів цілісного наукового пошуку виокремлено й охарактеризовано умови формування і розвитку системи української дошкільної освіти й виховання у США та Канаді. До них належать: соціальні (масова еміграція українців до США та Канади з кінця ХІХ ст. і до сьогодні; необхідність участі жінок у виробничій та професійній діяльності задля матеріального забезпечення сім'ї; високий рівень урбанізації після Другої світової війни; інтеграція в соціум країни поселення / проживання з метою суспільного та особистісного самоствердження; демографічна ситуація в середовищі української спільноти), політичні (асиміляторська політика урядів США та Канади щодо іммігрантів; «американізація» та «канадизація» підростаючих

поколінь поселенців з українських земель; неухильне дотримання іммігрантами та їхніми нащадками конституційних вимог та положень законодавчих актів тощо), культурні (заснування і діяльність культурно-просвітницьких товариств, у першу чергу, жіночих – Світова Федерація Українських Жіночих Організацій, Союз Українок Канади, Союз Українок Америки; заснування церков, хат-читальнь, робітничих домів; розвиток етнічної періодичної преси, дитячої художньої літератури; дотримання звичаїв, традицій та обрядів українців; зростання громадської ініціативи представників інтелігенції, зокрема й жіноцтва); педагогічні (відкриття і діяльність рідних шкіл, шкіл і курсів українознавства, як основних засобів українознавчої освіти і національного виховання підростаючих поколінь діаспорних українців; видання педагогічної преси – журнали «Рідна школа», «Життя і школа», «Учительське слово», «Українська школа», «Український учитель в Канаді», «Рідношкільник», «Відгукніться» та ін., використання української етнопедагогіки, досягнень вітчизняної і світової педагогічної науки; діяльність Світової Ради Дошкілля, Шкільної Ради УККА, комісії УВС, Комітету / Конгресу українців Канади, Світової Координаційної Виховно-Освітньої Ради, формування педагогічних кадрів українського дошкілля у США та Канаді).

Встановлено, що завдяки зазначеним умовам в українській діаспорі США та Канади сформовано систему дошкільної освіти й виховання, що забезпечує гармонійний всебічний розвиток дитини дошкільного віку відповідно до її природних задатків та з урахуванням нахилів, здібностей, індивідуальних психічних, фізичних і розумових особливостей, формування почуття етнічної приналежності засобами української мови, культури, мистецтва, народної педагогіки, готовності до навчання в системі українського шкільництва та участі в життєдіяльності етнічної спільноти, що закладає основи виховання справжніх / зразкових громадян країн проживання і водночас свідомих патріотів України.

З'ясовано, що дошкільний навчальний заклад в українській діаспорі – це приватна освітньо-виховна установа, заснована світською чи релігійною громадою або окремою особою відповідно до офіційних вимог, яка створює сприятливі умови для здобуття дитиною української етнічної належності українознавчої освіти, завдяки оволодінню українською мовою, забезпечує її різнобічний гармонійний розвиток та національне виховання, формує мотивацію до продовження освіти в системі рідномовного шкільництва, організовує співпрацю з батьками дітей у цьому процесі.

В українській діаспорі США та Канади до основних типів дошкільних навчальних закладів належать: світлички, садочки, класи передшкілля / підготовчі класи, півоселі, літні оселі, забавні гуртки, культурно-освітні / освітньо-культурні центри, ігрові групи, центри розвитку дитини, двомовні програми, що в своїй діяльності орієнтуються на програми, розроблені на основі ідей С. Русової, М. Монтесорі та Вальдорфської педагогіки.

Історико-педагогічний аналіз дав підстави виокремити в розвитку системи української дошкільної освіти й виховання у США та Канаді чотири періоди:

перший період (30-і – 40-і рр. ХХ ст.) – стихійний розвиток дошкільного виховання, другий період (50-і – початок 60-х рр. ХХ ст.) – становлення системи українських дошкільних навчальних закладів у США та Канаді, третій період (друга половина 60-х – 80-і рр. ХХ ст.) – інституційне оформлення і розбудова діяльності системи дошкільної освіти й виховання підростаючих поколінь українців у США та Канаді, четвертий період (90-і рр. ХХ ст. – початок ХХІ ст.) – модернізація функціонування українських дошкільних навчальних закладів США та Канади з урахуванням інноваційних досягнень педагогічної науки і практики.

2. На основі ретроспективного аналізу й узагальнення матеріалів дослідження з'ясовано, що зазначені умови детермінували в межах виокремлених періодів еволюцію організаційно-педагогічних засад освітньо-виховної діяльності українських дошкільних навчальних закладів у США та Канаді. Обґрунтовано, що їхню основу склали ідеї, положення, методичні напрацювання педагогів західної української діаспори, здобутки світової і вітчизняної педагогічної науки, досягнення української народної педагогіки. Метою дошкільної освіти й виховання є формування гармонійної всебічно розвиненої, національно свідомої особистості закордонного українця; основними принципами її досягнення обрано природовідповідність, народність, гуманізм, культуровідповідність, зв'язок з життям, громадською і трудовою діяльністю етнічної спільноти, а головними засобами визначено українську мову, що є водночас найхарактернішою ознакою національного характеру освітнього процесу, гру, працю, природу, звичаї й обряди рідного народу, національну символіку, народне мистецтво, дитячу художню літературу, усну народну творчість, релігійні традиції тощо. Зміст освіти й виховання у дошкільних навчальних закладах, згідно з чинними програмами, передбачає інтегроване вивчення таких українознавчих предметів, як мова, література, історія, географія, культура, мистецтво, природознавство України, математика, музика, фізична культура, малювання, а також заняття іграми та забавами. Головний акцент ставиться на оволодінні українською мовою, позаяк вона є засобом опанування всіх інших предметів і ефективним чинником національного виховання. У її засвоєнні перевага надається розмовному, зорово-слуховому методу.

Обґрунтовано, що освітньо-виховний процес в дошкільних установах відбувається у відповідно обладнаних приміщеннях, які відповідають вимогам державних нормативних документів, згідно з розпорядком дня, що зумовлений типом дошкільного навчального закладу та його програмою, яка водночас визначає і форми навчальних занять та види пізнавальної діяльності дітей. Провідною формою навчання є обов'язкове заняття, що триває 10-25 хв, залежно від його теми, мети, місця проведення та віку дітей і має переважно інтегрований характер. У першій половині дня організуються заняття та ігри, що вимагають більшого фізичного, психічного і розумового напруження, у другій – спокійні ігри та розваги. Для їх проведення створено куточки / осередки зацікавлень (драматичний, господарський, музичний, малярський, природознавчий (куточок

природи), бібліотечний, будівельний, математичний, письмовий), оснащені відповідним навчальним приладдям та матеріалами.

У підвищенні ефективності освітньо-виховного процесу українського дошкілля у США та Канаді важлива роль належить його навчально-методичному забезпеченню, підготовку якого діаспорні педагоги розгорнули вже з початку 50-х рр. ХХ ст. й ведуть до нині. За цей період підготовлено й видано підручники й навчальні посібники, збірники художніх творів для вихованців дошкільних установ («Програма для садочку: Підручник для садків» С. Магус, «Рухові забави й гри» О. Суховерської, «Дивись, слухай, говори» С. Васишин, «Дивись і кажи» Г. Мізь, «Праця і розвага» М. Юркової, «Абетка з історії України» Я. Паладія, «Український декляматор» та багато ін.), опубліковано сотні статей, методичних розробок і порад / вказівок у педагогічних журналах «Рідна школа», «Українська школа», «Життя і школа», «Український учитель в Канаді» та ін. Їх творче використання в реалізації програм навчання й виховання дітей дошкільного віку забезпечує розумовий, мовленнєвий, фізичний та соціальний розвиток дитини, сприяє формуванню національної свідомості та патріотичних почуттів, допомагає створити в дошкільній установі «розвивальне середовище» для її вихованців.

Виявлено, що провідну роль в освіті й вихованні дітей в українському дошкільному навчальному закладі відіграє виховниця. Вона повинна мати педагогічну освіту, володіти певними професійними і особистісними якостями, що відповідають державній професіограмі та вимогам батьків і української спільноти, постійно працювати над підвищенням своєї педагогічної майстерності, самовдосконалюватися.

3. Аналіз джерельної бази дослідження дав підстави констатувати, що в діяльності всіх інституцій української діаспори США та Канади провідне місце посідає збереження, вивчення і поширення етнічних, духовних цінностей, які акумулювали в собі соціальний досвід попередніх поколінь та збереглися у мові, народній педагогіці, культурі і мистецтві, усній народній творчості, художній літературі і стали головними чинниками формування молодого покоління закордонних українців.

В умовах зарубіжжя основи цього багатоаспектного цілеспрямованого, заснованого на засадах наукової педагогіки, процесу закладаються в українській дошкільній установі і спрямовані на виховання дітей в дусі виховного ідеалу українця в діаспорі на багатовікових етнопедагогічних традиціях українців та здобутках наукової педагогічної думки. З-поміж широкого спектра виховних напрямів українські педагоги у США та Канаді виокремлюють національне, моральне і релігійне виховання, що допомагають зберігати етнічну ідентичність підростаючих поколінь у полікультурному середовищі та забезпечують майбутнє української спільноти в країнах проживання. Головна їх мета – плекання любові до Бога і Батьківщини / України через опанування української мови, пізнання історії, культури, літератури, природи, мистецтва України, традицій і звичаїв українців та прилучення до їх збереження і творення в умовах діаспори, тобто йдеться про діяльнісний патріотизм, спрямований на примноження, збагачення

національних скарбів українського народу та активну участь у життєдіяльності українських громад у країнах поселення.

У діяльності українських дошкільних навчальних закладів найбільш популярними були масові і групові форми виховання: участь в обрядах з нагоди релігійних свят, концертах і урочистих імпрезах, присвячених національним святам і видатним діячам української культури, літератури, мистецтва, визначним подіям в історії України, бесіди на патріотичну та морально-релігійну тематику.

Основним засобом виховання в дошкільних установах є українська мова, за допомогою якої діти пізнають українську культуру, красне письменство, усну народну творчість. Найбільший виховний вплив на дітей мають пісні і вірші, казки і байки, думи і легенди, ігри різних видів та інсценізації, що добираються виховницями з урахуванням вікових і психічних особливостей, інтелектуальних можливостей дошкільнят. Плеканню патріотичних почуттів юних українців сприяє прикрашання кімнат у дошкільному закладі портретами видатних діячів українського народу, народними вишивками, картинами з українською тематикою, керамікою, національною символікою, іконами тощо.

4. У процесі дослідження окресленої проблеми встановлено, що позитивні ідеї та прогресивний досвід організації української дошкільної освіти й виховання у США та Канаді мають не тільки науково-теоретичну цінність, а й заслуговують на творчу дисемінацію в практиці сучасної освіти України.

Важливим аспектом творчого використання прогресивних ідей і досвіду діяльності системи українських дошкільних навчальних закладів у США та Канаді є прилучення студентів спеціальності 012 «Дошкільна освіта» для його поглибленого вивчення шляхом збагачення професійно орієнтованих та вибіркових навчальних курсів, у процесі написання наукових і кваліфікаційних робіт.

У системі післядипломної педагогічної освіти доцільно ознайомити її слухачів з умовами становлення і розвитку та особливостями діяльності системи української дошкільної освіти й виховання у США та Канаді, у закладах дошкільної освіти використати навчально-методичне забезпечення, ефективні форми, методи і засоби організації освітньо-виховного процесу в системі українського дошкільця цих країн.

Виконане дисертаційне дослідження не претендує на вичерпне висвітлення всіх аспектів порушеної проблеми. Перспективами подальшого вивчення вважаємо аналіз розвитку українських дошкільних навчальних закладів нового типу в діаспорі та дидактичного супроводу їх освітньо-виховної діяльності, студювання тривалого досвіду дошкільної освіти й виховання педагогів минулих поколінь та можливостей його екстраполяції в діяльність сучасних українських дошкільних навчальних закладів у діаспорі й Україні.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Публікації у наукових періодичних виданнях, що включені до міжнародних наукометричних баз даних

1. Рудницька-Юрійчук І.Р. Теоретичні засади організації педагогічного процесу в дошкільних установах зарубіжних українців у США та Канаді / І.Р. Рудницька - Юрійчук // Молодий вчений. – 2016. – №11. – С. 490-493.
2. Рудницька-Юрійчук І.Р. Релігійне виховання як один із основних напрямків виховання в українському дитячому садку в українській діаспорі США та Канади / І.Р. Рудницька-Юрійчук // Молодий вчений. – 2017. – №6. – С. 292-295.

Публікації у наукових фахових виданнях України

3. Рудницька-Юрійчук І.Р. Особливості функціонування українських дитячих садочків у Канаді / І.Р. Рудницька-Юрійчук // Науковий вісник Чернівецького університету. Педагогіка та психологія. – 2007. – Вип. 331. – С. 112-118.
4. Рудницька-Юрійчук І.Р. Навчання української мови як основа виховання дітей дошкільного віку в українській діаспорі / І.Р. Рудницька-Юрійчук // Науковий вісник Миколаївського державного університету. Спецвипуск: Педагогічні науки. У 2-х т. Психолого-педагогічне забезпечення передшкільної освіти. – 2008. – Т. 1. – С. 158-164.
5. Рудницька-Юрійчук І.Р. Передумови зародження і розвитку українських дошкільних закладів у США і Канада / І.Р. Рудницька-Юрійчук // Науковий вісник Чернівецького університету. Педагогіка та психологія. – 2008. – Вип. 405. – С. 153-161.
6. Рудницька-Юрійчук І.Р. Релігійне виховання дітей дошкільного віку в українській діаспорі США та Канади / І.Р. Рудницька-Юрійчук // Вісник Прикарпатського національного університету. Педагогіка. – 2009. – Вип. XXVIII-XXIX. – С. 59-62.
7. Рудницька-Юрійчук І.Р. Роль Курсу Працівників Дошкілля в підготовці виховників для українських дошкільних установ у США і Канаді / І.Р. Рудницька-Юрійчук // Науковий вісник Чернівецького університету. Педагогіка та психологія. – 2009. – Вип. 465. – С. 174-181.
8. Рудницька-Юрійчук І.Р. Роль співпраці дошкільної установи з батьками вихованців в українській діаспорі США і Канади / І.Р. Рудницька-Юрійчук // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2010. – Вип. 5(7). – С. 103-108.
9. Рудницька-Юрійчук І.Р. Розвиток особистості дитини дошкільного віку в освітньому просторі української діаспори США і Канади / І.Р. Рудницька-Юрійчук // Педагогічний дискурс. – 2012. – Вип. 13. – С. 331-336.
10. Рудницька-Юрійчук І.Р. Організація самостійної ігрової діяльності в українському дитячому садку в Канаді / І.Р. Рудницька-Юрійчук // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. – 2012. – Вип. 33. – С. 129-133.
11. Рудницька-Юрійчук І.Р. Українські Дошкільні Дні – один із основних напрямків діяльності Світової Ради Дошкілля у США і Канаді / І.Р. Рудницька-

Юрійчук // Вісник Прикарпатського національного університету. Педагогіка. – 2013. – Вип. XLVI. – С. 17-22.

12. Рудницька-Юрійчук І.Р. Внесок Світової Ради дошкілля у розбудову українського дошкілля в США і Канаді / І.Р. Рудницька-Юрійчук // Науковий вісник Чернівецького університету. Педагогіка та психологія. – 2014. – Вип. 680. – С. 148-156.

13. Рудницька-Юрійчук І.Р. Національне виховання дітей дошкільного віку в українській діаспорі США і Канади / І.Р. Рудницька-Юрійчук // Науковий вісник Чернівецького університету. Педагогіка та психологія. – 2014. – Вип. 712. – С. 168-175.

14. Рудницька-Юрійчук І.Р. Роль українських жіночих об'єднань в організації, розбудові та координуванні національного дошкілля в українській діаспорі США та Канади / І.Р. Рудницька-Юрійчук // Науковий вісник Чернівецького університету. Педагогіка та психологія. – 2015. – Вип. 746. – С. 160-168.

15. Рудницька-Юрійчук І.Р. Організаційні та санітарно-гігієнічні вимоги до організації та впорядкування національного дитячого дошкільного закладу в українській діаспорі США та Канади / І.Р. Рудницька-Юрійчук // Науковий вісник Чернівецького університету. Педагогіка та психологія. – 2015. – Вип. 764. – С. 153-158.

Публікації в інших виданнях України

16. Рудницька-Юрійчук, І.Р. (2013). Українська сім'я та національне дошкілля – провідні чинники формування національної свідомості дітей дошкільного віку в українській діаспорі США і Канади / І.Р. Рудницька-Юрійчук // Естетика і етика педагогічної дії. – Вип. 6. – С. 107-116.

17. Рудницька-Юрійчук І.Р. Особливості вивчення рідної мови за зорово-слуховим методом дітьми дошкільного віку в українській діаспорі США та Канади / І.Р. Рудницька-Юрійчук // Молодий вчений. – 2019. – №3. – С. 97-100.

18. Рудницька-Юрійчук І.Р. Національне виховання дітей дошкільного віку як один із напрямів виховної діяльності в українській діаспорі США та Канади / І.Р. Рудницька-Юрійчук // Молодий вчений. – 2019. – Спецвип. № 7.1 (71.1). – С. 70-74.

Публікації, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації

19. Рудницька-Юрійчук І.Р. Навчально-виховні програми українського дошкілля в Канаді / І.Р. Рудницька-Юрійчук // Трансформація особистості в умовах соціально-політичних та економічних змін: матеріали міжнар. наук.-практ. конференції (Чернівці, 17-18 травня, 2007 р.). – Чернівці: ЧНУ імені Юрія Федьковича, 2007. – С. 573-579.

20. Рудницька-Юрійчук І.Р. Морально-духовне виховання дітей дошкільного віку в українській діаспорі / І.Р. Рудницька-Юрійчук // Діаспора як чинник утвердження держави Україна у міжнародній спільноті. Українська діаспора у світовій цивілізації: матеріали другої міжнар. наук.-практ. конференції (Львів, 18-20 червня 2008 р.). Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2008. – С. 233-235.

21. Рудницька-Юрійчук І.Р. Світова Рада Дошкілля – координаційний орган українського дошкілля в США і Канаді / І.Р. Рудницька-Юрійчук // Збірник наукових праць НДІУ. – К.: Українське агентство інформації та друку «Рада», 2009. – Т. XXIII. – С. 486-491.
22. Рудницька-Юрійчук І.Р. Професіограма вихователя дошкільних закладів в українській діаспорі США і Канади / І.Р. Рудницька-Юрійчук // Діаспора як чинник утвердження держави Україна у міжнародній спільноті: сучасний вимір, проекція в майбутнє: матеріали третьої міжнар. наук.-практ. конференції (у рамках Конгресу української діаспори) (Львів, 23-25 червня 2010 р.). – Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2010. – С. 381-384.
23. Rudnytska-Yuriichuk I. Pre-school education and training as factors of ethnic identity preservation of foreign Ukrainians in the USA and Canada / Iryna Rudnytska-Yuriichuk // Cercetare și Practică în Științele Educației, Didactic and Pedagogical : 11-th edition of the International Conference on Sciences of Education (Suceava, Romania, June, 14-15, 2013). Suceava, 2013. – S. 29-32.
24. Рудницька-Юрійчук І.Р. Світовий З'їзд Дошкілля – один із напрямків роботи Світової Ради Дошкілля (СРД) в українській діаспорі США і Канади / І.Р. Рудницька-Юрійчук // Сучасні тенденції та фактори розвитку педагогічних та психологічних наук: матеріали міжнар. наук.-практ. конференції (Київ, 8 лютого 2014 р.). – К.: ГО «Київська наукова організація педагогіки та психології», 2014. – С. 13-15.
25. Рудницька-Юрійчук І.Р. Особливості та принципи побудови програм українських дитячих садків у США та Канаді / І.Р. Рудницька-Юрійчук // Сучасна педагогіка : теорія, методика, практика: матеріали міжнар. наук.-практ. конференції (Київ, 25-26 квітня 2014 р.). – Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2014. – С. 6-10.
26. Рудницька-Юрійчук І.Р. Соціокультурні причини зародження системи українського дошкілля в США і Канаді / І.Р. Рудницька-Юрійчук // Актуальні питання сучасної педагогіки та психології: наукові дискусії: матеріали міжнар. наук.-практ. конференції (Львів, 26-27 вересня 2014 р.). – Львів: ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2014. – С. 62-66.
27. Рудницька-Юрійчук І.Р. Роль українських жіночих організацій у розбудові національного дошкілля в українській діаспорі США і Канади / І.Р. Рудницька-Юрійчук // Стан та перспективи розвитку педагогічних та психологічних наук : матеріали міжнар. наук.-практ. конференції (Київ, 3 жовтня 2014 р.). – Київ: ГО «Київська наукова організація педагогіки та психології», 2014. – С. 12-16.
28. Рудницька-Юрійчук І.Р. Внесок Світової Федерації Українських Жіночих Організацій (СФУЖО) у розбудову українського дошкілля в українській діаспорі США і Канади / І.Р. Рудницька-Юрійчук // Педагогіка в Україні та за кордоном: матеріали міжнар. наук.-практ. конференції (Харків, 28-29 листопада 2014 р.). – Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2014. – С. 21-24.
29. Рудницька-Юрійчук І.Р. Теоретичні засади та вимоги до організації національного дитячого садка в українській діаспорі США та Канади (II пол. XX століття) / І.Р. Рудницька-Юрійчук // Педагогіка: традиції та інновації: матеріали

II міжнар. наук.-практ. конференції (Харків, 15-16 травня 2015 р.). – Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2015. – С. 26-29.

30. Рудницька-Юрійчук І.Р. Особливості побудови навчально-виховних програм національних дитячих дошкільних закладів в українській діаспорі США і Канади / І.Р. Рудницька-Юрійчук // Актуальні проблеми та перспективи розвитку дошкільної освіти і професійної підготовки педагогічних кадрів у контексті Євроінтеграційних процесів: матеріали міжнар. наук.-практ. конференції (Чернівці, 12-13 травня 2016 р.). – Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича, 2016. – С. 133-137.

31. Рудницька-Юрійчук І.Р. Соціокультурні передумови зародження і розвитку українських дошкільних закладів у США та Канаді / І.Р. Рудницька-Юрійчук // Український психолого-педагогічний науковий збірник. – 2016. – Вип. 8. – С. 138-143.

32. Рудницька-Юрійчук І.Р. Роль гри у розвитку особистості дитини в українській діаспорі США та Канади / І.Р. Рудницька-Юрійчук // Якісна освіта в Україні: тенденції, проблеми, перспективи: матеріали міжнар. наук.-практ. конференції (Чернівці, 26-28 жовтня 2017 р.). – Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича, 2017. – С. 105-108.

33. Рудницька-Юрійчук І.Р. Загальний аналіз дидактичного забезпечення дошкільної освіти й виховання зарубіжних українців у США та Канаді / І.Р. Рудницька-Юрійчук // Актуальні проблеми початкової освіти та інклюзивного навчання: збірник тез III міжнар. наук.-практ. конференції (Львів, 3-4 травня 2018 р.). – Львів: ЛНУ ім. І. Франка. – С. 87-88.

34. Рудницька-Юрійчук І.Р. Особливості організації діяльності українських дошкільних закладів у США та Канаді (II пол. XX ст.) / І.Р. Рудницька-Юрійчук // Технології професійної підготовки фахівців у сучасному освітньому просторі: матеріали міжнар. наук.-практ. конференції (Чернівці, 17 травня 2019 р.). – Чернівці: Видавничий дім «РОДОВІД», 2019. – С. 103-105.

35. Рудницька-Юрійчук І.Р. Загальний огляд основних типів дошкільних установ у системі українського дошкілля у США та Канаді / І.Р. Рудницька-Юрійчук // Актуальні проблеми підготовки фахівців дошкільної освіти: проблеми, досвід, інновації: матеріали всеукр. викл.-студ. наук.-практ. конференції (Глухів, 21-22 листопада 2019 р.). – Глухів: Глухівський НПУ ім. О. Довженка, 2019. – С. 166-170.

АНОТАЦІЇ

Рудницька-Юрійчук І.Р. Розвиток української дошкільної освіти й виховання в США та Канаді. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.01 – Загальна педагогіка та історія педагогіки. – Національний університет «Львівська політехніка», Міністерство освіти і науки України. – Львів, 2020.

У дисертаційній роботі досліджено проблему формування і розвитку системи української дошкільної освіти й виховання у США та Канаді, виокремлено й охарактеризовано соціокультурні умови еволюції цього процесу,

здійснено авторську періодизацію його генези в українських діаспорах зазначених держав. Розкрито сутність понять «українська дошкільна освіта й виховання у США та Канаді», «український дошкільний навчальний заклад у діаспорі». Визначено типи дошкільних навчальних закладів в українських діаспорах США та Канади, їх статусне значення, функції і умови виконання в поліетнічному середовищі країн проживання. Схарактеризовано організаційно-методичні засади діяльності українських дошкільних навчальних закладів та її дидактичне забезпечення. Виявлено особливості професійної підготовки та фахового зростання педагогічних працівників українських дошкільних навчальних закладів у США та Канаді, зміст, форми, методи і засоби навчання й виховання дітей в системі українського дошкілля цих держав. Висвітлено основні напрями виховної діяльності українських дошкільних навчальних закладів США та Канади. Запропоновано шляхи творчого використання прогресивних ідей та практичного досвіду педагогів українського дошкілля в сучасному освітньому просторі України.

Ключові слова: діти дошкільного віку, закордонні українці, інноваційні дошкільні заклади, національне виховання, типи дошкільних установ, українознавчі предмети, українська дошкільна освіта й виховання в діаспорі, українська мова, український дошкільний навчальний заклад у США та Канаді, форми, методи й засоби освітньо-виховної діяльності.

Рудницкая-Юрийчук И.Р. Развитие украинского дошкольного образования и воспитания в США и Канаде. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.01 – Общая педагогика и история педагогики. – Национальный университет «Львовская политехника», Министерство образования и науки Украины. – Львов, 2020.

В диссертационной работе исследована проблема формирования и развития системы украинского дошкольного образования и воспитания в США и Канаде, выделены и охарактеризованы социокультурные условия эволюции этого процесса, осуществлено авторскую периодизацию его генезиса в украинских диаспорах указанных государств. Раскрыта сущность понятий «украинское дошкольное образование и воспитание в США и Канаде», «украинское дошкольное учебное заведение в диаспоре». Определены типы дошкольных учебных заведений в украинских диаспорах США и Канады, их статусное значение, функции и условия выполнения в полиэтнической среде стран проживания. Охарактеризованы организационно-методические основы деятельности украинских дошкольных учебных заведений и ее дидактическое обеспечение. Выявлены особенности профессиональной подготовки и профессионального роста педагогических работников украинских дошкольных учебных заведений США и Канаде, содержание, формы, методы и средства обучения и воспитания детей в системе украинского дошкольного образования этих государств. Освещены основные направления воспитательной деятельности украинских дошкольных учебных заведений США и Канады.

Предложены пути творческого использования прогрессивных идей и практического опыта педагогов украинского дошкольного образования в современном образовательном пространстве Украины.

Ключевые слова: дети дошкольного возраста, зарубежные украинцы, инновационные дошкольные учреждения, национальное воспитание, типы дошкольных учреждений, украиноведческие предметы, украинское дошкольное образование и воспитание в диаспоре, украинский язык, украинские дошкольные учебные заведения в США и Канаде, формы, методы и средства учебно-воспитательной деятельности.

Rudnytska-Yuriychuk I.R. The development of Ukrainian preschool education and upbringing in the USA and Canada. – On the rights of manuscript.

The thesis for the Degree of Candidate of Pedagogical Sciences in the specialty 13.00.01 – General Pedagogics and History of Pedagogics. – Lviv Polytechnic National University, Ministry of Education and Science of Ukraine. – Lviv, 2020.

The thesis aims at research of the problem of formation and development of the system of Ukrainian pre-school education and upbringing in the US and Canada.

A source-based analysis let single out and characterize sociocultural conditions of evolution of this process (social, political, cultural, pedagogical), perform author's periodization of its genesis in Ukrainian diasporas of the said states (first period (the 1930s – 1940s) – spontaneous development of Ukrainian pre-school education, second period (the 1950s – 1960s) – formation of the system of Ukrainian pre-school educational institutions in the USA and Canada, third period (second half of the 1960s – the 1980s) – institutional registration and development of the system of pre-school education and upbringing of the young generation of the Ukrainians in the US and Canada, fourth period (the 1990s – 2000s) – modernization of functioning of Ukrainian pre-school educational institutions of the US and Canada with involvement of innovational achievements of modern pedagogical science and practice.

The meaning of the notions of «Ukrainian pre-school education and upbringing in the US and Canada» (it is an integral process that ensures all-rounded development of a pre-school-aged child in accordance with his/her congenital potential, taking into account his/her inclinations, abilities, individual psychic, mental and physical peculiarities, formation of the feeling of ethnic belonging by means of Ukrainian language, culture, art, folk pedagogy, readiness for studying in the system of Ukrainian school education, upbringing of real / law-abiding citizens of the country of residence and Ukrainian patriots at the same time), «a Ukrainian pre-school educational institution in diaspora» (private instructional-educational institution founded by a public or religious community or an individual pursuant to official requirements that creates favorable conditions for a child's receiving of Ukrainian ethnic belonging within Ukrainian studies education thanks to mastering Ukrainian, ensures his/her harmonious development and ethnic education, forms motivation to continue studying in the system of the Ukrainians' native language educational system, organizes collaboration of parents and children in this process) has been given.

Types of pre-school educational institutions in Ukrainian diasporas of the US and Canada (nursery schools, kindergartens, pre-school classes, summer homes, gatherings, Sunday meetings, interest groups, child development centers, cultural-educational / educational-cultural centers, play groups, bilingual programs), their status significance, functions and conditions and working in polyethnic environment of the countries of residence have been defined.

Organizational and methodical grounds of activity of Ukrainian pre-school educational institutions and its didactic provisions have been characterized. Peculiarities of professional training and professional development of pedagogues of Ukrainian pre-school educational institutions in the US and Canada have been discovered.

Forms (mandatory classes with group, pair and individual work of the pedagogue and the pupils), methods (instructional-educational (verbal), practical-activity based, visual, stimulation and control based) and means (simple and complex) of instructional-educational activity of Ukrainian pre-school educational institutions in the US and Canada have been analyzed.

Main directions of educational activity of Ukrainian pre-school educational institutions in the US and Canada (national, religious, moral) have been highlighted.

Ways of creative utilization of progressive ideas and practical experience of pedagogues of Ukrainian pre-school education in modern educational environment of Ukraine have been suggested.

Key words: children of pre-school age, overseas Ukrainians, innovational pre-school educational institutions, national upbringing, types of pre-school educational institutions, Ukrainian Studies subjects, Ukrainian pre-school education and upbringing in diaspora, Ukrainian language, a Ukrainian pre-school educational institution in the US and Canada, forms, methods and means of instructional-educational activity.

